

Marockým vnitrozemím v teplých spodcích

Robert Doležal (také autor fotografií) & Tomáš Grim

Noc je dlouhá a mrazivá. Nacházíme se v předhůří Atlasu ve středním Maroku. Včera jsme vystoupali pásmem dubů, borovic a cypřišů do výšky asi 1600 m n. m. do Foret de Cedres – tedy Cedrového lesa. Jsme v hájemství mohutných cedrových porostů, po ránu rezonujících ptačími hlasy. Výrazně a opakovaně slyšíme žlunu africkou. Nedá moc práce ji najít. Od úst nám stoupá pára. Netrpělivě čekáme na východ slunce. Prsty máme od kovového těla dalekohledu zkůřelé, sotva jimi lze pohybovat. Ani jsme netušili, jak se budou hodit zimní čepice a rukavice, které jsme do baťohů doma pro všechny případy přibalili. Vždyť jsme v Africe! My čekali jaro a zatím přišel mráz, a to doslova.

Proč právě vnitrozemí Maroka?

Už dlouho jsme při pročítání birdwatcherských reportů, které jsou na internetu k dispozici, pošíhávali nepatrně více k jihu než dříve. Přáli jsme si pocítit trochu více exotiky, než nabízí Evropa, ale zase ne příliš, aby pozorování neobvyklých ptačích druhů nebylo vyváženo přílišnými riziky. Zvítězilo Maroko, které se může pochlubit nejpestřejší avifaunou ze severoafrických zemí, dostupností kvalitních map a terénních příruček detailně popisujících nejednu zajímavou lokalitu, a skvělou infrastrukturou, která umožňuje nezávislé a bezpečné cestování po celé zemi.

A proč právě vnitrozemí? Naše cesta sestávala ze dvou jak ekologicky, tak ptáčkařsky velmi odlišných částí. K jihu jsme jeli vnitrozemím a zpět jsme se vraceli po pobřeží. Podívejme se nejdříve do suchého a na jaře překvapivě chladného vnitrozemí, o pobřeží se dočtete na www.birdlife.cz/ptacisvet.html.

Kdy se vypravit na cestu?

Značná část cesty touto částí Maroka se odehrávala ve vyšších nadmořských výškách pohoří Atlas a pak v poušti na jihovýchodě země. Vyrazili jsme v březnu, kdy tu bylo ještě dost chladno a v nejvyšších partiích hor ležel sníh. Ani noci strávené v poušti nebyly z nejteplejších. Nejvhodnějšími měsíci k návštěvě, pokud nemáte zálibu ve spodcích, je duben a květen. Tou dobou probíhá tah ptáků k severu, v horách vás nepřekvapí nečekaná sněhová nadílka, díky které by byly uzavřeny některé cesty, a v poušti ještě nebudou panovat horka k zalknutí.

Rady k nezaplacení

- Nejrychleji se dostanete do Maroka letecky. Běžná cena zpáteční letenky Vídeň–Casablanca začíná na 10 000 Kč (březen 2007). Výhodnější by mohla být cesta s nějakou nízkokladovou leteckou společností třeba do

Barcelony nebo do Malagy a pak pokračovat trajektem do Ceuty.

- K dokonale nezávislému cestování si stojí za to půjčit automobil. Při objednávce v předstihu přes internet přijde osobáček nejnižší kategorie asi na 800 Kč na den (*fy Budget*). Není problém si vyřídit půjčení auta až na místě na letišti. Cena však bude o něco vyšší.
- Silnice jsou vesměs kvalitní. Postačí tedy osobní automobil. Do plnokrevné pouště je lepší si zaplatit řidiče s vlastním terénním automobilem. Vždy se nějaký najde. Cesty tu nejsou a zabloudit se dá velice snadno.
- Ceny benzínu jsou všude stejné. Za litr Naturalu 95 dáte průměrně 10 MAD (1 MAD = 2,18 Kč, kurs platný v říjnu 2008).
- K ornitologicky atraktivním lokalitám patří: **Ifrane** – turistické středisko na svazích Středního Atlasu, v okolních jehličnatých lesích s cedry se vyskytuje žluna africká (*Picus vailantii*); **Zeida** – město na pústem řídkce

Za městem El-Hajeb je nádherný rozhled do kraje. Před námi se zvedají lesem porostlé kopce. Bližíme se k lesnaté oblasti Foret de Cedres.

travnatém plató, v okolí se dá vidět skřivan Dupontův (*Chersophilus duponti*); **Er Rachidia** – polopouštní město, ve stržích na západě se vyskytuje timálie akáciová (*Turdoides fulvus*) a bělořit pouštní (*Oenanthe deserti*); **Merzouga** – pouštní město v oblasti písečných dun Erg Chebbi, žije tu výr bledý (*Bubo ascalaphus*), lelek egyptský (*Caprimulgus aegyptius*) a vrabec pustinný (*Passer simplex*), s notnou dávkou štěstí by se tu dal vidět i drop obojkový (*Chlamydotis undulata*); soutěska **Todra** – impozantní 300 m hluboká skalní průrva, domov orla jestřábiho (*Hieraetus fasciatus*) a pěnice Tristramovy (*Sylvia deserticola*); **Tagdilt Track** – polopouštní náhorní plošina, nejvhodnější k pozorování skřivana tlustozobého (*Ramphocoris clotbey*); **Oukaïmeden** – lyžařské středisko ve Vysokém Atlasu, nejlepší oblast pro pozorování hýla červenokřídleho (*Rhodopechys sanguinea*) v Maroku.

- V oblasti pouštní Merzougy se připravte na úmorné obtěžování místními obyvateli, pro které je každý turista vítaným zdrojem finančního přilepšení.
- Kromě bezedné studnice internetu z informačních zdrojů doporučujeme *A Birdwatchers' Guide to Morocco* od autorů Patricia a Fédory Bergierových.

„Top“ druhy

Snad nejkrásnější ptačí perlou, kterou nabídnou vnitrozemí, je rehek severoafrický (*Phoenicu-*

rus moussieri). Ze čtrnácti druhů skřivanů, kteří se tu vyskytují, je to skřivan Dupontův a skřivan dudkovitý (*Alaemon alaudipes*), určité sem patří vysokohorský hýl červenokřídý,

Skřivan pruhoocasý na hnízdě.

pouštní vrabec pustinný a drop obojkový. V Maroku však bylo zaznamenáno celkem 460 druhů ptáků, což je pro srovnání o 40 více než ve výrazně větším Egyptě.

Zzzima v horách a v podhůří pro změnu taky zzzima

Ptačí osazenstvo Foret de Cedres se podobá tomu našemu v jehličnatých a smíšených lesích. Jen žluna africká se mimo vyšší polohy severní Afriky nikde jinde nevyskytuje. Ztuhlí chladem jako ti štíři, které občas nacházíme pod kameny,

políčka posedává náš první rehek severoafrický.

Opět stoupáme, abychom překonali průsmyk Col du Zad (2178 m n. m.). V dále na jihu vystupují příkrá zasněžená skaliska Vysokého Atlasu. Město Zeida leží na kraji kamenité polopouště tečkované trsy tuhé trávy. Do seznamu pozorovaných druhů tu přibývá bělořit pouštní (*Oenanthe deserti*) a šedohlavý (*O. moesta*). Nejběžnějším druhem tohoto rodu je zde bělořit černý (*O. leucura*). Na noc stavíme stany na dně částečně zatopeného lomu. Mezi kameny poskakují vrabci skalní (*Petronia petronia*). Stmívá se záhy, z městečka k nám doléhá táhlý hlas: *Alláh Akbar*.

Skřivan dudkovitý (*Alaemon alaudipes*)

Skřivan růžkatý (*Eremophila bilopha*)

Bělořit pouštní (*Oenanthe deserti*)

Černá kamenitá poušť přechází u Merzougy v zářivě oranžové písečné duny Erg Chebbi.

Ráno je nehorázná zima, voda v petkách se změnila v led. Na všem je tlustá vrstva námrazy. Třetí člen výpravy Kubrt si libuje ve svých teplých spodcích. Snažíme se zahřát u malého ohníčku. Konečně vychází slunce, které barví stěny lomu do oranžova. Vše se zrcadlí v naprosto klidné vodní hladině. Dalších pár hodin tráví-

ptáci. Trpělivě pročesáváme křoviny. Průvodce nelhal – přibývá několik druhů pěnic, tuhýk rudohlavý (*Lanius senator*) a konečně také čtveřice timálií akáciových.

Maghrabi a písečné duny na obzoru

Asi 10 km jižně od Erfoudu končí asfaltová silnice. Kdesi v dále před námi se dají tušit žluté obrysy mohutných písečných dun Erg Chebbi, v jejichž blízkosti se nachází pouštní městečko Merzouga. Vydáváme se do pustiny. Vyjeté koleje v pouštní kamenité pláni se kříží, rozdělují se, napojují a vedou bůhví kam. Snažíme se držet jednu z nich, která je značená kameny u krajnice. Auto drnčí a divoce poskakuje. Projíždíme dvě vesnice. Děcka jsou tak neodbytná, že nám za jízdy otvírají dveře a hrozí kameny, když nic nedostanou. Čas od času nás mívá v plné rychlosti teréňák křížující poušť mimo cesty. Duny, ke kterým bychom se měli blížit, jsou v dále. Cesta ale pokračuje spíš k jihovýchodu a stále se od dun vzdaluje. Vyrazit po neznačené cestě, tak bychom už teď bloudili nebo zapadli do písku. Po dvaceti km v poušti to obracíme. Drkotáme cestou, kterou jsme už jednou projeli, ale která nám připadá neznámá. Až za tmy zastavujeme nedaleko asfaltové silnice a vystu-

Rehek severoafrický (*Phoenicurus moussieri*).

ce a vjíždíme do černé kamenité pouště táhnoucí se od obzoru k obzoru. V dále vystupují žluté písečné duny. Místní nám už vyprávěli o pouštním jezeru plném plameňáků. Asi pět km před Merzougou si skutečně všimáme vodní hladiny. Jezero je rozlehlé a mělké. Vzniklo před měsícem po vydatných deštích. Na hladině je asi 80 husic rezavých, ještě více pisil čáponohých (*Himantopus himantopus*) a další bahňáci. Šťastně unikáme klukům, kteří nás honí na kolech a vnučují nám minerály a fosilie.

Hon na turisty je ještě hustější v Merzouze, kde jsme chtěli najít vrabce pustinné. To se nám bohužel nepodařilo.

Oukaïmeden

Po několika dnech strávených v kamenité polopoušti jižního předhůří Atlasu a po nočním bloudění medionou Marakeše nás teď zase čekají vysoké hory. Oukaïmeden leží ve výšce 2600 m n. m. Je tu malá přehrada, nové městečko včetně restaurací a stará kamenná dědinka připomínající spíš chlívký než domky. Údolí se stáčí k vysokým skalním štítům se sněhem. Procházíme svahy, které obývají skřivani ouškatí (*Eremophila alpestris*). Je tu dvojice lanovek, kolem nichž se vyskytují dlouho očekávaní hýli červenokřídlí. Snídáme v restauraci „Louka“ vaječnou omeletku s olivami. Mají tu birdlog se zápisy z pozorování. Poslední birdwatcheri tu byli včera a viděli to stejné, co my.

Kubrt se s námi v Marakeši loučí a odjíždí domů. My pokračujeme dál k západu, k pobřeží Atlantiku. Mrazivá etapa cesty končí. Ani nebudeme muset žádat Kubrta, aby nám tu nechal část svojí výbavy, která se ukázala jako nejcennější – teplé spodky. ☘

Jedna ze dvou mohutných oáz na jihu Maroka – Tafílat. Táhne se v dále několika desítek kilometrů od severu k jihu.

me opět v polopoušti jižně od Zeidy. Nad námi přeletuje stepokur písečný (*Pterocles orientalis*) a malá hejnká skřivánků menších (*Calandrella rufescens*). Několikrát jsme zaslechli flétnovitý melancholický zpěv skřivana Dupontova.

Birdwatching na smetišti

Další noc bivakujeme u říčky vtékající do přehrady severně od Er Rachidie. Místo nacházíme až za šera. Vzduch voní jakýmsi příjemným kořením. Večerní atmosféru doplňují hlasité songy žab. Noc je neobyčejně vlhák. Po ránu nám kousek od stanu u vody postávají dvě husice rezavé (*Tadorna ferruginea*). Cestou k přehradě pozorujeme bělořítá saharského (*Oenanthe leucopyga*) a skřivana pouštního (*Ammomanes deserti*).

Následuje Er Rachidia, město úhledných, do růžova a oranžova laděných krabiček jednopatrových domků na kraji pouště. Odbočujeme po P32 směrem na západ, kde by mělo být nějaké smetiště a strž s několika místními zajímavostmi. Za městem skutečně nacházíme několik ploch s keři a vyschlými loužemi. Je tu spousta odpadků a stovky igelitových sáčků třepotajících se z větví a poletujících vzduchem jako

pujeme z auta. Tichým krokem kolem nás prochází několik tmavých bručivých velbloudích siluet. Necesta, po které jsme se vrátili, je náhle plná světél. Džípy s turisty se vrací po setmění k civilizaci. Proměna pouště v dálnici trvá asi hodinu. Pak už jsme tu sami. Ticho je neobyčejně hlasité. Stavíme stany, otevíráme místní červené víno Maghrabi a koukáme na hvězdy. Když jdeme spát, odněkud z pouště se ozývá hlas lelka egyptského. Jak krásné je občas zabloudit.

Jezero v poušti

Probouzí nás dlouhé hvizdy skřivana dudkovitého. Dva poletují dost blízko. Poté, co začne extaticky hvízdát, vzlétne kolmo vzhůru a s roztaženými černobílými křídly pomalu klesá. Jinak je v poušti ticho. Ticho. Auta turistů ještě nevyrazila na cestu. Kubrt nachází hnízdo skřivanů pruhoocasých (*Ammomanes cincturus*) s mláďátky, která nadšeně fotíme. Nedaleko nás přeletují dvě hejna stepokura korunkatého (*Pterocles coronatus*).

Vracíme se do Erfoudu, abychom se do Merzougy dostali po asfaltové silnici přes Rissani. Za městem opouštíme poslední známky vegeta-

